

10.3 Riktlinje för trycksårsprevention och upprättande av riskbedömning

Bakgrund

Enligt Hälso- och sjukvårdslagen ska vård bedrivas så att den uppfyller kraven på god vård. Det innebär att vården ska vara av god kvalitet, vara lättillgänglig och tillgodose enskildes behov av kontinuitet och säkerhet.

Enskildes behov av förebyggande behandling i syfte att förhindra trycksår ska betraktas på samma sätt som annan hälso- och sjukvård. Därför har den förebyggande vården samma krav på utredning, diagnos, behandlingsplanering och uppföljning som inom andra hälso- och sjukvårdsområden.

Ett trycksår kan utvecklas snabbt och orsaka stort lidande. Det förebyggande arbetet är därför mycket viktigt.

Varje verksamhet som vårdar boende/brukare med risk att få trycksår ska ha **lokala rutiner** för att så snart som möjligt bedöma risken och vilka åtgärder som bör sättas in.

Definition

Ett trycksår är en lokal skada i hud och/eller underliggande vävnad, vanligen över benutskott, som ett resultat av tryck, eller tryck i kombination med skjuv (vävnadsförskjutning).

Trycksår som vårdskada

Trycksår betraktas idag som en vårdskada (Patientsäkerhetslagen 2010:659) och ska anmälas som en avvikelser. Definition av en vårdskada: "Lidande, kroppslig eller psykisk skada eller sjukdom samt dödsfall som hade kunnat undvikas om adekvata åtgärder hade vidtagits vid patientens kontakt med hälso- och sjukvården".

Prevention

Trycksår förebyggs genom att identifiera riskpersoner, undervisa och uppmuntra den enskilde till aktivitet, tryckavlastning som t.ex. viloställning samt tillgodose den enskildes behov av vätska, näring och hudvård.

Det ska upprättas en individuell dokumenterad vårdplan för alla patienter som löper risk att utveckla trycksår och som har eller har haft trycksår. Planen ska innehålla dokumentation av vilka tryckavlastande hjälpmedel som ska användas för den enskilda patienten samt hur patientens riskfaktorer ska korrigeras.

Trycksårsprevention är ett teamarbete.

- Riskbedömning enligt modifierad Nortonskalan. Riskbedömningen ska göras i anslutning av inflyttning till vård- och omsorgsboendet, samt vid förändring i hälsotillstånd. Uppföljning av riskbedömningen ska göras var 6 månad. Riskbedömningen ska dokumenteras i omvårdnadsjournalen

Syfte

Syftet är att förebygga trycksår i samband med vård och omsorg.

Mål

Målet är att alla boende/brukare med risk för trycksår identifieras, inga trycksår ska utvecklas och förekommande trycksår ska förbättras och läka.

Vid uppföljningar av hälso- och sjukvården framkommer det att det förekommer trycksår av olika slag på de flesta vård- och omsorgsboenden. En del har uppkommit på enheten och andra har uppstått på annan enhet som akutsjukhus, hemmet eller annat boende. Riskbedömning ska göras enligt **modifierad Nortonskala**, och dokumenteras i omvårdnadsjournalen. Alla iakttagelser och ställningstaganden till vilka åtgärder som ska vidtas ska dokumenteras.

https://www.vardhandboken.se/globalassets/vhb/media/pdf/modifierad_nortonskala2019.pdf

Vårdplan

- En vårdplan med rubriker som problem, mål, åtgärder, uppföljning och resultat ska upprättas efter riskbedömning.
- Vilket datum såret upptäcktes ska framgå av vårdplanen samt en noggrann beskrivning av dess utseende.
- Trycksåret ska helst dokumenteras och följas upp med fotografi.

Gradering av trycksår

För att man ska kunna bedöma svårighetsgraden av ett trycksår så kan trycksåren graderas enligt en skala 1-4:

- Kategori 1 = Hel hud med lokaliserad rodnad som inte bleknar vid tryck. Andra tecken såsom missfärgning av huden, värmeökning, ödem och förhårdnad av huden kan också indikera tryckskada.
- Kategori 2 = Delhudsskada i epidermis. Såret är ytligt och kan ses som en blåsa eller en avskavning av huden.
- Kategori 3 = Fullhudsskada som även omfattar skada på, eller nekros av subkutan vävnad och som kan nå ner till, men inte genom, underliggande fascia.
- Kategori 4 = Omfattande vävnadsskada, fullhudsskada, nekros eller skada på muskel-, ben- eller stödjevävnad med sårkaviteter.

<https://www.vardhandboken.se/vard-och-behandling/hud-och-sar/trycksar/hudbedomning/>

Ansvar

Enhetschef ansvarar för att

- att omvårdnadspersonal/stödassistenter har kunskap om hur trycksår förebyggs och behandlas
- att kunskap finns om hjälpmedel, riskbedömning, behandling och utvärdering.

Sjuksköterskan ansvarar för att

- göra riskbedömning med bedömningsverktyget modifierad Nortonskala
- sätta in akut avlastande åtgärder
- förskriva tryckavlastande antidecubitusmadrass
- sårvård
- kontakt tas med arbetsterapeut/fysioterapeut för utprovning av avlastande hjälpmedel
- läkarkontakt tas vid behov av utredning, behandling samt ordination av smärtstillande
- ge handledning och instruktioner till omvårdnadspersonal/stödassistenter för att förebygga och behandla trycksår, t.ex. vändschema
- dokumentera trycksårsprevention i journal genom t.ex. vårdplan

Arbetsterapeut/sjukgymnast/fysioterapeut ansvarar för att

- se till att den boende/brukaren blir informerad och instruerad om de hjälpmedel som kan bli aktuella för de preventiva eller behandlande åtgärderna.
- prova ut och förskriva adekvata tryckavlastande hjälpmedel såsom t.ex. sittdynor
- informera och instruera omsorgspersonal
- initiera mobiliserande aktiviteter
- att dokumentera bedömningar, ordinerade åtgärder och uppföljningar

Omsorgspersonal ansvarar för att

- följa rutiner för riskbedömningar och preventiva åtgärder
- att vara uppmärksam på hudförändringar, t.ex. i samband med personlig omvårdnad
- arbeta enligt vårdplan
- hålla patientansvarig sjuksköterska underrättad om den boendes/brukarens status

Avvikelse rapportering

- All personal har skyldighet att rapportera avvikelser som vid upptäckt trycksår och var det uppstått samt vilken grad de har och ska rapporteras i avvikelssystemet enligt MAS riktlinjer.
- Sammanställning av trycksår rapporteras enligt rutiner i kvalitetsledningssystemet och redovisas årligen i patientsäkerhetsberättelsen.